

Agerdykningsberetning.

(Fra Midten af December.)

Efter en temmelig stærk Tørke i Juli og August, kun i Begyndelsen af August afbrudt af en kort Regnperiode, bragte Begyndelsen af September et Omflag i Vejret; og i det senere forløbne Fjerdingaar er der falden megen og hyppig Regn, især i September og November. Dette i Forbindelse med den fugtige og ofte taagede Luft har givet os et usædvanlig vaadt Efteraar, som paa flere Maader har forulempet Landmandens Arbejder, men paa den anden Side endelig afhjulpet den Knap-
hed paa Vand i Jorden og Vandbeholdningerne, som de tørre Aar 1868—70 havde bragt, og som endnu kjendelig kunde mærkes ikke saa Steder. Efteraaret har tillige været mildt, og Varmen usædvanlig ensartet, med en ringe Forskjel paa Dag- og Nattevarmen, saa at vi næsten ganske have været forskaanede for Nattefrost. Af og til har Vejret været temmelig stormfuldt, og sjønt Vindretningen fortrinnsvis har været sydvestlig, har den dog været meget variabel. Med Undtagelse af den Sne, som faldt i en Del af Jylland (Viborg) efter den stærke Storm d. 12te til 14de November, er der ikke faldet Sne af nogen Betydning inden Midten af December; men Natten mellem den 11te og 12te December indtraadte den første Vinterfrost, og i de følgende Dage er der faldet megen Sne i Jylland og Vestjylland.

Udbyttet af Kartoffelhøsten, som endnu stillede sig tvivlsomt ved Udarbejdelsen af vor sidste Beretning, er noget under et Middelaars. Paa Zerne gave Kartoflerne i Reglen færre og mindre Knolde end almindelig, væsentlig paa Grund af Sommertørken, og med Undtagelse af de sydlige Der have de ogsaa efter Optagningen lidt en Del af Sygdommen. I Sjælland, hvor de vare bedre knoldefatte, har imidlertid Sygdommen gjort mere Skade især i den Del, der ligger Nord for Aarhus=Silleborg=Kingsløbing; og der nævnes Exempler paa at $\frac{1}{3}$, ja af tidlig modne Sorter endog indtil 40 pCt. ere ødelagte, medens somme Steder de sildig modne og sildig lagte Kartofler have holdt sig ret godt, saa at kun 4—5 pCt. ere fordærvede. At Jordsmønnet ikke er uden Indflydelse i saa Henseende sees tydelig af flere Beretninger, hvor man paa tørre højt liggende Jorder have havt en mere holdbar Afgrøde end paa de lavtliggende og stærkere Jorder, men dog synes Kartoffelarten iaar at have en overvejende Indflydelse paa Sygdommens Omfiggriben, saa at navnlig de fine Sorter fortrinnsvis ere blevne angrebne. Det var især efter at Kartoflerne vare bragte i Kule, at der mange Steder ødelagdes en Mængde; paa Grund af Vejret var det nemlig meget vanskeligt at faa dem kulede i nogenlunde tør Tilstand; og det nyttede ikke, at man vedblivende opsatte Optagningen i Haab om bedre Vejr, Regnen vedblev, og endnu i December Maaned kunde man i Vestjylland finde Kartoffelmarker, som af denne Grund ikke vare optagne. Da nu hertil kommer, at en stor Mængde Kartofler ere blevne opfodrede af Frygt for at de skulle fordærves i Kulerne, vil der rimeligvis til Foraaret blive Trang paa Kartofler.

Rodfrugtmarkerne, der ikke havde havt nogen heldig Sommer, bedrede sig særdeles meget i September og Oktober. Gulærødderne have i Almindelighed givet det bedste Udbytte, indtil 400 Tdr. pr. Td. Land nævnes i flere Beretninger; og de ældre Rodfrugtdyrkere, der ængstes mindre for det større

Arbejde, som Gulerødderne kræve, komme mere og mere over til at fremhæve Gulerødderne som den fordelagtigste Rodfrugt paa dertil passende og vel bearbejdede Jorder. Ogsaa Kaa-
rabierne have givet et godt Udbytte; dette gjælder dog for Polland-Falsters Bedkommende kun om dem der bleve lagte noget sildigt, idet de tidlig lagte bleve stærkt medtagne af Meldug og Bladlus; paa Mors bleve de stærkt angrebne af Orm. Turnipsen groede godt til i den sidste Tid, men mange af dem viste sig ved Optagningen at være løse eller endog helt raadne indvendig; da dette jævnlig hændes især paa lave Jorder og ved fugtige Efterkommere, maa rimeligvis heri søges Grunden til, at Dyrkningen af Turnips vedvarende er temmelig indskrænket, skjønt de selv paa temmelig let Jord kunne give et stort Kvantum, og skjønt de kræve mindre Arbejde og ere billigere at dyrke end de andre Rodfrugter; naar der tages Hensyn til Prisen for Sædesrøet, vil Dyrkningen af Turnips paa velrenkede Jorder ikke koste mere pr. Td. Land end Dyrkningen af Havre eller Byg. For Kunkelroerne vilde det have været heldigt, om Sommeren havde været noget varmere, men isøvrigt bedrede de sig ogsaa meget i September og Oktober og have, hvor de vare lagte tidlig og vare blevne vel renkede og passede i Sommerens Løb, givet et ret godt Udbytte, som jævnlig er steget til 300 Tdr. eller endog derover pr. Td. Land; selv hvor de stod med lille Top, havde de dog gode Rødder. Ogsaa Optagningen og Bjergningen af Koerne var meget besværlig; dels hang Jorden stærkt ved dem, dels kunde der kun høres med smaa Læs paa de opblødte Marker, og dels var det ogsaa vanskeligt at faa dem kulede i tør Tilstand. Takket være det vedblivende milde Vejr fik man dem dog tilsidst bjergede, men man frygter for at en Del af dem ville fordærves i Kulerne, og at de ikke ville vise sig nærende ved Opfodringen; navnlig frygtes der for dette, hvor Koerne ere tagne meget tidligt op, da de tilsyneladende ikke have været fuldt udviklede, idet de allerede

tildels have faaet et lignende visfent og rhyket Udseende som Frugt, der plukkes for tidlig af.

Efteraaragræsningen har været ret god, nogle Steder endog meget god, undtagen paa Lolland-Falster, hvor de stærke Forder bleve kolde ved den megen Regn, saa at Græsset, der tilmed i Sommertiden havde været saa stærkt medtaget, mod Slutningen var knapt, selv om Markerne beholdt deres grønne Udseende. Kvæget er dog iaar mange Steder taget tidligt ind, da Vejret var saa raat, vaadt og stormfuldt, da Græsmarkerne ofte ødelagdes ved de mange Kvægtrin i den opblødte Jord, og da man havde Foder nok til Vinterbrug; paa mange større Gaarde toges det allerede ind til 1ste Oktober, og ogsaa mange mindre Gaarde komme efterhaanden til at tage ind i Tide; men endnu er der dog en Mængde Jordbrugere, der dels af Bane, dels af Misforstand og dels (iaar paa de sydlige Der) af Frygt for Fodertrang have ladet Kvæget friste Tilværelsen i Marken til langt hen i November. Medens det Kvæg, der forstaaedes for Efteraarvejrets Ustabighed, kom paa Stald i godt Hul, viste det Kvæg, som gif længe ude, sig efter Indbindingen at være magrere end man formodede, idet man havde ladet sig stufte af den med temmelig kraftsløst Græs fyldte Bom. Da Høsten i Reglen, med Undtagelse af Lolland-Falster, var god, og Høbjergningen usædvanlig stor, vil der næppe blive Tale om Fodermangel, skjønt Foderet flere Steder viser sig mindre nærende end ventet; og da Afgrøden i Reglen er bleven hjerget godt, vil det rimeligvis vise sig at være sundt, naar blot den nødvendige Forsigtighed vises ved Indtagningen af Høstakene, som meget ofte ikke ere blevne takkede formedelst Regnen, og som derfor mange Steder have taget mer eller mindre Skade. Kun i Sjælland, hvor Kornhøsten i enkelte Egne ikke var sluttet, inden Regnen indfandt sig, er ogsaa en Del af Baarsædshalmen, navnlig Havren og Boghveden, temmelig udvasket og beskadiget, og i Hedeegnene blev ligeledes Efterfletten fra Engene ofte saa fordæret, at den maatte fjøres lige i Møddingen. Skjønt mange bruge det beskadigede Hø til Strøelse, fraraades dette

dog bestemt af andre, da det ikke giver et tørt og sundt Veje; Svinene skulle endog kunne tage Skade i Venene af at der strøes under dem med slegt Hø.

Sundhedstilstanden er ret god. At Hestene flere Steder have lidt Forkjølelsesygdom efter et saadant Efteraar, og at de ofte ere afmagrede ved det tunge og trælse Efteraarsarbejde, er naturligt. Kastning har hist og her viist sig i temmelig stor Maalestok, og en Del Kalve, der lægges til, dø, uden at man bestemt kan paapege Grunden dertil, men det sættes dog i Reglen i Forbindelse med slet bjerget Hø.

Nedlægningen af Vintersæden var meget besværlig, kun lidt blev faaet tidlig og i rigtig bekvem Jord, Sædetiden traf ud til langt hen i Oktober, meget Korn jaftebes ned, og ikke faa Vintersædsmarker ere forblevne usaaede. En lang Tid saa det derfor temmelig misligt ud, Sæden laa længe i Jorden der sloges sammen af Regnen, længe stod Vintersæden noget spids, især Hveden paa Holland, og i de først saaede Marker kom en Del Ukrud frem. Men det usædvanlig lange Efteraar og den milde November har bedret Vintersæden meget, saa at den nu i Reglen staaer kraftig og godt, undtagen paa de slet afgravede Marker og paa kolde Hedejorder, og ikke uden Grund frygter man for, at en indtrædende Frost, som ellers af andre Grunde kunde være østelig, skal skade Vintersæden paa de med Vand temmelig fyldte Jorder. Hist og her have Snegle og Larver ødelagt lidt Rug, saa Omplojning har været nødvendig. Det synes, som om Hveden bedre end Rugen har kunnet taale den vedholdende Regn. Fra flere Egne ankes der over, at man vedvarende saaer Hveden for tykt, 1 Td. i 1 Td. Land. De saa Stykker Raps, som træffes, staa i Reglen godt.

At Efteraarsplojningen har været meget besværlig er naturlig, og at den meget ofte er bleven udført paa en altfor død Jord er ligesaa vist. En Del af dens gode Virkninger, ville derfor sikkert udeblive baade ved Vaarsædens Lægning og ved næste Sommers Grøde. Trods det lange

Efteraar er man hellerikke alle Steder naaet at blive færdig; thi Regnen drev ofte Plovfolkene af Marken; men dog er det navnlig, hvor Vintersædens Vægning har været særlig besværlig og langvarig, eller hvor man benyttede den første Tid efter Høst til med Hestekraft at udtærste en Del for at drage Fordel af de høje Priser, eller hvor man tøvede med Bløjningen for at faa Sommergjødningen udført til Udlægs- eller Roemarken, og dog ikke naaede det, da Jorden vedblev at være oplødt, eller hvor lavtliggende, slet afgravede Jorder vedblivende have været fyldte med Vand, — det er navnlig paa saadanne Steder, at Grønjorden og jævnlig endog en Del Stubjord er forbleven upløjet. Hertil kommer, at man mange Steder have været svagt forsynede med Heste, da de høje Hestepriser have udtjndet Besætningerne, og man f. Ex. i flere af de lettere Egne af Jylland, navnlig af Vestjylland, havde solgt de stærkere Heste, stolende paa at kunne udrette en Del af Arbejdet med Plage, som imidlertid ikke kunde holde ud, da Jorden var tung at gaa i og tung at vende. Af Jord-, Mergel- og Gjødningskjørsel er der af samme Grunde saa at sige intet blevet udført, og ligesaa har det ofte været vanskeligt at bjerge Tørvene fra Moserne, saa mange Tørv ere blevne ødelagte, og der i sine Egne er Grund til frygte Brændselmangel til Foraaret. Derimod er Grøstearbejder og Dræning bleven nogenlunde fremmet, hvor man har kunnet skaffe tilstrækkelig Arbejdskraft, og hvor Teglværkerne have kunnet levere Rør, hvilket imidlertid mange Steder har været umuligt, da de have været stærkt optagne med at lave Mursten. En Del Steder har ogsaa Regnen og Jordens oplødte Bestaafenhed hindret Dræningen.

Strax efter Høst blev Tærskningen stærkt fremstjndet, og overalt vare Damptærskemaskinerne i travl Virksomhed, men forulempedes jævnlig af Regnen, saa meget mere som mange Stakke, der skulde damptærskes, ikke bleve tækkede og derfor toge mer eller mindre Skade. Selv de tækkede Stakke have taget en Del Skade, da den stærke Blæst lettede op i dem og slog Regnen langt ind. Hertil kommer, at alt Kornet, selv det

i Laderne, har flaaet sig i det fugtige Vejr, saa det ofte er kamt og meget tungt at tærste, og dets Vægt, der allerede forud var temmelig lille, er stadig bleven mindre. Desuden er der en stor Mængde Mus saavel i Stafke- som Ladesæden. Kornpriserne, der i Efteraarets Begyndelse vare meget høje, ere senere dalede noget.

I Efterommeren var der Trang paa Arbejdsfolk, og endnu er der vedblivende Brug for dem alle. Paa de sydlige Der er der stor Trang paa Folk til Udbedring af den umaadelige Skade paa Gaarde og Huse, paa Marker og Enge, paa Dæmninger og Beje, paa Broer og Sluser, som den voldsomme Vandflod d. 13de November har forarsaget. Arbejdslønnen er i disse Egne almindelig 6 à 8 Mk. om Dagen til Daglejere, og faste Folk kunne ikke faaes. Ogsaa i andre Egne af Landet f. Ex. i Vestjylland er det vanskeligt at faa faste Folk; de kunne nok faaes for Vintertiden, men ville ikke fæste sig Aaret rundt, idet de da regne paa i Sommertiden at kunne tjene en meget høj Sommeløn; en Del unge Karle gaa derfor ledige omkring, hvilket desuden har en uheldig demoraliserende Indflydelse paa mange af dem, der ere i fast Arbejde. For Horsens-egnens Vedkommende hedder det i en Beretning derfra:

Arbejderforholdene i denne Egn tør jeg kalde gunstige for Arbejderne saavel som for Arbejdsgiverne. Arbejdslønnen er stigende, og der har ingen Overflødighed været af Arbejdskræfter, men ej heller nogen Mangel. Koedyrkningens Udbredelse paa Landet vil blive et stort Gode for Arbejderbefolkningen, det er derved at Koner, Piger og selv Børn, uden at forsømme deres øvrige Gjerning, kunne have en god Fortjeneste den største Del af Sommeren og Efteraaret.

Fra Viborgegnen: At de sidste 2 Aaringer have hjulpet Egnens Landmænd godt fremad, spores daglig, især ved at der foretages og lægges Planer til mange Drenningsarbejder og Nybygninger, uagtet Materiale og Arbejdskraft er meget dyr. Arbejdskræften har været noget knap, men ved forhøjet Arbejds løn har det dog hidindtil viist sig, at den har været tilstrækkelig. Stormen i Novbr., der anrettede saa vegen Skade i den sydlige Deel af Landet, var næsten ikke at bemærke her, kun var der den Mærkelighed, at Sne kom i saadan Mængde, at man allerede havde Snekastning paa den Tid af Aaret.

Fra Egnen ved Frederiks: Flere Steder har Kartoffel-
Sygdommen været meget slem, paa andre Steder har den der-
imod ikke forarsaget videre Stade. Efter mine Erfaringer er
det ikke saameget de forskjellige Jorders Bestaaffenhed, der bevirker
Sygdommen, men derimod angribes de forskjellige Kartoffelarter
mer og mindre af Sygdommen. Jeg dyrker mange forskellige
Sorter, de fleste til Forsøg; jeg har iaar haft dem baade i
Sandjord og i temmelig stærk Lerjord, der tilmed var stærk
gjødet. Resultatet har paa begge Steder været aldeles ens,
enkelte Sorter have paa begge Steder været meget stærkt an-
grebne af Sygdommen, mens andre saa at sige have været al-
deles forskaandede for samme. Jo finere og bedre Sort, jo mere
angreben, men der har dog ogsaa været Undtagelser fra denne
Regel.

Fra Grenaaegnen: „Jeg kjører en hel Del Kløvertang
op om Vinteren, der efter at være godt sammenbrændt kjøres
ud paa Vintersuren til Blandkorn eller Havre og harves ned,
idet man underharver med engelsk Harve; det er forbausende,
hvorledes Kløvertangen virker paa denne Maade, idet den ej
alene gjøder, men i det kolde Foraar varmer og værnner om den
unge fine Plante; lige fra Sæden kom op, var der en svær
Forskjel at se paa de Agre, der havde faaet Tang og den halve
Ager midt imellem de andre Agre, der ej havde faaet Noget,
men ellers nydt samme Ret.“

Fra Ringkjøbingegnen: „Interessen for en større
Kvægrace er vækket, og ikke saa ganske Faa henvende nu Op-
mærksomheden fornemmelig paa Opdrættet. Men Spørgsmaalet
er, om Blandingracen, der fremkommer ved Benyttelsen af
indsførte, fra England stammende Tyre, vil kunne lade sig nøje
med den Græsning, som her kan gives en Del af Sommeren,
uden at blive opløst og langbenet. Jeg betvivler det meget,
medmindre man vil tage fat paa en delvis Sommerstaldfodring.
En saadan vil sikkerlig ogsaa af andre Grunde være et stort
Fremstridt her paa Egnen, naar man samtidig sørger for at
have rigelig Strøede. Jeg tror den større Masse Staldgjød-
ning, der saaledes vilde kunne tilvejebringes, vil vise sig langt
fordelagtigere end en hvilken som helst Kunstgjødning.“

— Besætningerne ere alt endel plagede af Utøj og ere
mange Steder alt vadskede med Arsenik, hvilket vel endnu
maa betragtes som det sikreste Middel derimod. Beboerne
her anvende det saa at sige alle uden Tilsyn eller Vejled-
ning af nogen Dyr læge. Arseniken hjembringes fra det Sles-
vigste af Kreaturhandlere, af hvilke Nogle endog dristede sig til at
rejse omkring og forhandle det. Det er mærkværdigt, at dette

kan gaa saaledes Nar ud og Nar ind, og at Regeringen ikke træffer Foranstaltninger til at lette Befolkningen Anvendelsen af dette farlige Middel uden derfor at opgive Kontrollen dermed. Dersom Dyrlægerne i Efteraarstiden rejste omkring i deres Distrikter, medhavende Arsenik-Opløsning, vilde Mange, som nu trykke sig ved at betale Rejssegodtgjørelse, sikkert benytte dem og med Glæde honorere dem for deres Udlæg og Arbejde.
